

УДК 37.035:005.336.2]:159.943.7-053.6

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.19>

Наталія СУШИК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025
ORCID: 0000-0001-9878-9115

Бібліографічний опис статті: Сушик, Н. (2022). Компетентнісний підхід у реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 131–137, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.19>

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ «ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК» ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

У статті визначені сутність, структура, зміст компетентностей (комунікативної, соціальної, життєвої), обґрунтовані особливості технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку: 1) цілеспрямована; 2) модульна; 3) групова; 4) інтерактивна. Мета статті – визначити об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, тривалість, умови ефективної реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку. Об'єктом технології є діти підліткового та юнацького віку, неповнолітні суб'єкти пробації. Суб'єктами реалізації технології є куратори пробаційних програм для неповнолітніх, фахівці із соціальної роботи, соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти. Мета та завдання технології, спрямована на розвиток, формування комунікативної, соціальної, життєвої компетентностей дітей підліткового та юнацького віку. Структура та зміст технології складається з чотирьох модулів: 1) «Успішне спілкування» (вісім занять); 2) «Сім'я та цінності» (дев'ять занять); 3) «Освіта та працевлаштування» (вісім занять); 4) «Цілепокладання та побудова життєвих планів» (вісім занять). Форми реалізації технології – тренінг, тренінгові заняття. Методи реалізації технології: бесіда, інформаційне повідомлення, мозковий штурм, дискусія, переконання, приклад, робота в малих групах, метод вправ, кейс-метод. Тривалість реалізації технології передбачає проведення тридцять трьох занять по 90 хвилин із періодичністю 1–2 рази на тиждень упродовж року. У статті визначено чотирнадцять умов ефективної реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку.

Ключові слова: компетентність, комунікативна, соціальна, життєва компетентності, технологія соціального виховання особистості.

Nataliia SUSHYK

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0001-9878-9115

To cite this article: Sushyk, N. (2022). Kompetentnisnyy pidkhd u realizatsiyi tekhnolohiyi sotsialnoho vykhovannya «Formuvannya zhyttyevykh navychok» ditey pidlitkovoho ta yunatskoho viku [Competence approach in the implementation of the technology of social education «Formation of life skills» of adolescents and young children]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 131–137, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.19>

COMPETENCE APPROACH IN THE IMPLEMENTATION OF THE TECHNOLOGY OF SOCIAL EDUCATION «FORMATION OF LIFE SKILLS» OF ADOLESCENTS AND YOUNG CHILDREN

This article determines the essence, structure, content, of the competence (communicative, social, life) explained specifics of technology of social education «Forming of the life skills» of individual of teenager age: 1) purposefulness based; 2) module based; 3) group based; 4) interactive based.

The goal of the article is to determine object, subject, tasks, structure, content, forms, methods, length and conditions of effective realization of «Forming life skills» in children and teenagers. The targeted group of this technology and children and teenagers, underage trial individuals. The subject of implementation of this technology are curators of the trial program for underage individuals, specialists in social work, councilors in high school education establishments.

The goal and task of this technology directed towards the development, forming of communicative, social and life competence of children and teenagers. The structure and content of this technology includes 4 different modules: 1) «Successful communication» (7 classes); 2) «Family values» (9 classes); 3) «Education and work application» (8 classes); 4) «Creating of the life goals» (8 classes).

The forms of realization of this technology – training, training classes. The methods of realization of this technology are discussion, informative massage, brain storming, debate, convincing, examples, work in a small group, exercises, case-method.

The length of realization of this technology consists of 33 classes that will be 90 minutes each and will take place 2-3 times a week during a year. Article also describes 14 conditions of effective realization of technology of social education: «Forming of life skills» of children and teenagers.

Key words: *competence, communicative, social, life competence, technology of social education of individual.*

Постановка проблеми. Технологія соціального виховання «Формування життєвих навичок», спрямована на розвиток, формування комунікативної, соціальної, життєвої компетентностей дітей підліткового та юнацького віку, неповнолітніх суб'єктів пробації.

Компетентність дітей підліткового та юнацького віку – здатність активізувати, мобілізувати, ефективно застосувати цінності, ціннісні орієнтації, знання, переконання, вміння, навички відповідно до вимог, викликів, можливостей у визначеному контексті (Сушик, 2021, с. 894).

Комунікативна компетентність дітей підліткового та юнацького віку – здатність ефективно спілкуватися з людьми в різних життєвих ситуаціях (Сушик, 2021, с. 894).

Соціальна компетентність дітей підліткового та юнацького віку – здатність ефективно співпрацювати з партнерами у групі, команді, колективі, виконувати різні соціальні ролі та функції («учня», «студента», «працівника», «чоловіка/дружини», «батька/матері» та інші) (Сушик, 2021, с. 894–895).

Життєва компетентність дітей підліткового та юнацького віку – здатність успішно вирішувати актуальні завдання в усіх сферах життєдіяльності, спрямовувати соціальні й особистісні ресурси на самовдосконалення (самопізнання, саморозвиток, самоосвіту, самовиховання) (Сушик, 2021, с. 894).

Технологія соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку, розроблена та реалізується в рамках пробаційної програми для проходження неповнолітніми суб'єктами пробації (Про затвердження Пробаційної програми «Формування життєвих навичок» для неповнолітніх суб'єктів пробації, 2019).

Відповідно до пункту сьомого статті другої Закону України «Про пробацію» пробаційна

програма для неповнолітніх призначається за рішенням суду особі віком від 14 до 18 років, «звільненій від відбування покарання з випробуванням, та передбачає комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або її окремих проявів, формування соціально сприятливих змін особистості, які можливо об'єктивно перевірити (Про пробацію, 2015)».

На основі результатів аналізу наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників ми обґрунтували сутність поняття «*девіантна поведінка дітей підліткового та юнацького віку*» як системи вчинків, дій або окремі вчинки, дії особи чи групи дітей підліткового та юнацького віку, «які відхиляються від соціальних норм (правових, моральних тощо), прийнятих у конкретному суспільстві, завдають фізичної, психічної, моральної, матеріальної шкоди конкретній особі, оточуючим людям, суспільству в цілому, призводять до дезадаптації, десоціалізації особистості, ускладнюють її самореалізацію в різних аспектах життєдіяльності (Сушик, 2018, с. 84)».

На нашу думку, в реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку, неповнолітніх суб'єктів пробації доцільно застосувати модель поетапної зміни поведінки (Фурманов, 1996):

«Перший етап. «Усвідомлення»: розширення інформації про власну особистість і проблему девіантної поведінки.

Другий етап. «Переоцінка власної особистості»: оцінка того, що неповнолітній відчуває та думає про свою поведінку та про себе.

Третій етап. «Переоцінка оточення»: оцінка того, як девіантна поведінка впливає на оточуючих людей.

Четвертий етап. «Групова підтримка»: відвертість, довіра, допомога групи ровесників у ході обговорення та розв'язання проблеми девіантної поведінки.

П'ятий етап. «Катарсис»: відчуття і вираження власного ставлення до проблеми девіантної поведінки.

Шостий етап. «Зміцнення»: пошук, добір і прийняття рішення діяти, формувати переконання і впевненість у здатності змінити поведінку.

Сьомий етап. «Пошук альтернативи»: обговорення можливої заміни девіантної поведінки на позитивні моделі.

Восьмий етап. «Контроль за стимулами»: уникнення або протистояння стимулам, що провокують девіантну поведінку.

Дев'ятий етап. «Закріплення»: власне заохочення або заохочення з боку оточуючих до позитивних змін у поведінці.

Десятий етап. «Соціальна адаптація»: розширення можливостей у соціальному житті у зв'язку з відмовою від девіантної поведінки (Овчарова, 2001, с. 330; Сушик, 2018, с. 85)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Із метою обґрунтування компетентнісного підходу в реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку, ми проаналізували мету, структуру, зміст тренінгових занять до пробаційної програми «Формування життєвих навичок» для проходження неповнолітніми суб'єктами пробації (Журавель, Короленко, Мельник, Пуха, Строева, Цюман, 2019).

Мета статті – визначити об'єкт, суб'єкт, мету, завдання, структуру, зміст, форми, методи, тривалість, умови ефективної реалізації технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технологія соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку характеризується такими особливостями:

– *цілеспрямована*, здійснює розвиток, формування компетентностей (комунікативної, соціальної, життєвої) особистості;

– *модульна*, складається з чотирьох змістових модулів: 1) «Успішне спілкування»; 2) «Сім'я та цінності»; 3) «Освіта та працевлаштування»; 4) «Цілепокладання та побудова життєвих планів»;

– *групова*, визначає проведення тридцяти трьох тренінгових занять;

– *інтерактивна*, передбачає застосування форм, методів, прийомів, засобів соціального виховання особистості на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії тренерів і учасників цільової групи (див. табл.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ефективна реалізація технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку залежить від урахування таких умов:

1) рівня професійної компетентності суб'єктів реалізації цієї технології (кураторів пробаційних програм для неповнолітніх суб'єктів пробації, фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти);

2) діагностики рівня сформованості компетентностей (комунікативної, соціальної, життєвої) учасників цільової групи на початковому, основному та завершальному етапах;

3) ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії тренерів і учасників цільової групи;

4) оптимальної кількості учасників цільової групи (6–12 осіб);

5) соціально-демографічних характеристик (вік, стать, національність, місце проживання, складні життєві обставини тощо) учасників цільової групи;

6) індивідуальних особливостей (цінності, ціннісні орієнтації, знання, уміння, навички, здібності, якості) учасників цільової групи;

7) ефективного й оптимального проведення тренінгу, тренінгових занять (Сушик, 2021, с. 908–909), застосування методів, прийомів, засобів соціального виховання особистості (Сушик, 2021, с. 914–916);

8) дотримання часу початку та завершення, тривалості, періодичності проведення тренінгових занять;

9) приміщення, що дозволяє вільно розмістити тренінгову групу учасників;

10) стільці для учасників та ведучого (-их) мають бути розташовані по колу, за межами якого мають знаходитися столи для роботи міні-груп;

11) місця учасників мають бути мобільними, столи та стільці доступними для переміщення;

12) освітлення, температура повітря у приміщенні мають бути комфортними для учасників цільової групи;

Характеристика технології соціального виховання «Формування життєвих навичок» дітей підліткового та юнацького віку на основі компетентнісного підходу

№ з/п	Компоненти технології	Характеристика компонентів технології																									
1	2	3																									
1.	Об'єкт технології	діти підліткового та юнацького віку, неповнолітні суб'єкти пробації																									
2.	Суб'єкти реалізації технології	куратори пробаційних програм для неповнолітніх суб'єктів пробації, фахівці із соціальної роботи, соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти																									
3.	Мета технології	розвиток, формування компетентностей дітей підліткового та юнацького віку																									
4.	Завдання технології	розвиток, формування комунікативної, соціальної, життєвої компетентностей дітей підліткового та юнацького віку																									
5.	Структура технології	<p><i>Структура технології для дітей підліткового та юнацького віку:</i></p> <p><i>Модуль 1. «Успішне спілкування» (вісім занять)</i></p> <p><i>Модуль 2. «Сім'я та цінності» (дев'ять занять)</i></p> <p><i>Модуль 3. «Освіта та працевлаштування» (вісім занять)</i></p> <p><i>Модуль 4. «Цілепокладання та побудова життєвих планів» (вісім занять)</i></p>																									
6.	Зміст технології	<p>1) розвиток, формування комунікативної компетентності дітей підліткового та юнацького віку:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>цінність</th> <th>спілкування</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ціннісна орієнтація</td> <td>ефективне спілкування</td> </tr> <tr> <td>знання</td> <td>сутність, функції, види, рівні, стилі спілкування; сутність, особливості, принципи, норми, правила, моделі ефективного спілкування; причини, види, рекомендації щодо профілактики бар'єрів у спілкуванні; сутність, види, прийоми активного слухання співрозмовників; сутність, види, принципи, правила дотримання особистих кордонів людини; алгоритм відновлення ефективних міжособистісних взаємин; сутність, ознаки, моделі ефективного командної взаємодії</td> </tr> <tr> <td>переконання</td> <td>відповідальність особистості за ефективне спілкування з людьми</td> </tr> <tr> <td>уміння, навички</td> <td>ефективно застосовувати стилі, моделі, засоби спілкування; встановлювати психологічний контакт, активно слухати, переконувати співрозмовника; попереджати та долати бар'єри в спілкуванні; співпрацювати та взаємодіяти в команді</td> </tr> <tr> <td>здатність</td> <td>ефективно спілкуватися з людьми</td> </tr> </tbody> </table> <p>2) розвиток, формування соціальної компетентності дітей підліткового та юнацького віку:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>цінність</th> <th>сім'я</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ціннісна орієнтація</td> <td>благополучна, щаслива сім'я</td> </tr> <tr> <td>знання</td> <td>сутність, ознаки, функції, класифікація сім'ї; сутність, види, функції цінностей особистості та сім'ї; фактори, причини, види соціально-психологічного клімату в сім'ї; сутність, види, ознаки насильства в сім'ї; гендерні ролі та стереотипи, гендерна рівність і партнерство, права й обов'язки в сім'ї; сутність, особливості репродуктивного здоров'я чоловіків і жінок; види інфекцій, що передаються статевим шляхом; профілактика ризикованої статевої поведінки; сутність усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; принципи, норми, правила ефективного спілкування в сім'ї</td> </tr> <tr> <td>переконання</td> <td>відповідальне ставлення до прав та обов'язків в сім'ї</td> </tr> <tr> <td>уміння, навички</td> <td>реалізовувати права і виконувати обов'язки; відповідальної статевої поведінки; усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; ефективного спілкування в сім'ї</td> </tr> <tr> <td>здатність</td> <td>здатність створити благополучну, щасливу сім'ю</td> </tr> </tbody> </table>		цінність	спілкування	ціннісна орієнтація	ефективне спілкування	знання	сутність, функції, види, рівні, стилі спілкування; сутність, особливості, принципи, норми, правила, моделі ефективного спілкування; причини, види, рекомендації щодо профілактики бар'єрів у спілкуванні; сутність, види, прийоми активного слухання співрозмовників; сутність, види, принципи, правила дотримання особистих кордонів людини; алгоритм відновлення ефективних міжособистісних взаємин; сутність, ознаки, моделі ефективного командної взаємодії	переконання	відповідальність особистості за ефективне спілкування з людьми	уміння, навички	ефективно застосовувати стилі, моделі, засоби спілкування; встановлювати психологічний контакт, активно слухати, переконувати співрозмовника; попереджати та долати бар'єри в спілкуванні; співпрацювати та взаємодіяти в команді	здатність	ефективно спілкуватися з людьми	цінність	сім'я	ціннісна орієнтація	благополучна, щаслива сім'я	знання	сутність, ознаки, функції, класифікація сім'ї; сутність, види, функції цінностей особистості та сім'ї; фактори, причини, види соціально-психологічного клімату в сім'ї; сутність, види, ознаки насильства в сім'ї; гендерні ролі та стереотипи, гендерна рівність і партнерство, права й обов'язки в сім'ї; сутність, особливості репродуктивного здоров'я чоловіків і жінок; види інфекцій, що передаються статевим шляхом; профілактика ризикованої статевої поведінки; сутність усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; принципи, норми, правила ефективного спілкування в сім'ї	переконання	відповідальне ставлення до прав та обов'язків в сім'ї	уміння, навички	реалізовувати права і виконувати обов'язки; відповідальної статевої поведінки; усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; ефективного спілкування в сім'ї	здатність	здатність створити благополучну, щасливу сім'ю
цінність	спілкування																										
ціннісна орієнтація	ефективне спілкування																										
знання	сутність, функції, види, рівні, стилі спілкування; сутність, особливості, принципи, норми, правила, моделі ефективного спілкування; причини, види, рекомендації щодо профілактики бар'єрів у спілкуванні; сутність, види, прийоми активного слухання співрозмовників; сутність, види, принципи, правила дотримання особистих кордонів людини; алгоритм відновлення ефективних міжособистісних взаємин; сутність, ознаки, моделі ефективного командної взаємодії																										
переконання	відповідальність особистості за ефективне спілкування з людьми																										
уміння, навички	ефективно застосовувати стилі, моделі, засоби спілкування; встановлювати психологічний контакт, активно слухати, переконувати співрозмовника; попереджати та долати бар'єри в спілкуванні; співпрацювати та взаємодіяти в команді																										
здатність	ефективно спілкуватися з людьми																										
цінність	сім'я																										
ціннісна орієнтація	благополучна, щаслива сім'я																										
знання	сутність, ознаки, функції, класифікація сім'ї; сутність, види, функції цінностей особистості та сім'ї; фактори, причини, види соціально-психологічного клімату в сім'ї; сутність, види, ознаки насильства в сім'ї; гендерні ролі та стереотипи, гендерна рівність і партнерство, права й обов'язки в сім'ї; сутність, особливості репродуктивного здоров'я чоловіків і жінок; види інфекцій, що передаються статевим шляхом; профілактика ризикованої статевої поведінки; сутність усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; принципи, норми, правила ефективного спілкування в сім'ї																										
переконання	відповідальне ставлення до прав та обов'язків в сім'ї																										
уміння, навички	реалізовувати права і виконувати обов'язки; відповідальної статевої поведінки; усвідомленого, відповідального, компетентного батьківства; ефективного спілкування в сім'ї																										
здатність	здатність створити благополучну, щасливу сім'ю																										
	<p>Модуль 1. «Успішне спілкування». <i>Просвітницька зустріч з батьками/особами, які їх замінюють.</i> <i>Заняття 1. «Знайомство. Вступ до модуля/програми. Стосунки і спілкування».</i> <i>Заняття 2. «Здорові та нездорові стосунки»/</i> <i>Заняття 3. «Підтримка здорових стосунків».</i> <i>Заняття 4. «Формула успішного спілкування».</i> <i>Заняття 5. «Розвиток навичок слухання».</i> <i>Заняття 6. «Розвиток навичок говоріння».</i> <i>Заняття 7. «Протистояння тиску оточення».</i> <i>Заняття 8. «Розуміння інших людей».</i></p>																										
	<p>Модуль 2. «Сім'я та цінності». <i>Заняття 1. «Знайомство. Вступ до модуля/програми. Цінності та їх вплив на життя людини».</i> <i>Заняття 2. «Прояв цінностей в житті».</i> <i>Заняття 3. «Цінність сім'ї та стосунків».</i> <i>Заняття 4. «Закони сімейного життя».</i> <i>Заняття 5. «Партнерство. Рівність чоловіків та жінок».</i> <i>Заняття 6. «Репродуктивне здоров'я».</i> <i>Заняття 7. «Відповідальна статева поведінка».</i> <i>Заняття 8. «Ефективне батьківство».</i> <i>Заняття 9. «Як покращити стосунки в родині».</i></p>																										

1	2	3	
	Модуль 3. «Освіта та працевлаштування» Заняття 1. «Знайомство. Вступ до модуля/програми. Моя робота». Заняття 2. «Освіта – квиток до успіху». Заняття 3. «Пошук роботи». Заняття 4. «Торгівля людьми. Правила безпечного працевлаштування». Заняття 5. «Кроки до влаштування на роботу». Заняття 6. «Важливі навички для співбесіди». Заняття 7. «Планування бюджету». Заняття 8. «Пошук шляхів до співпраці». 	цінність	освіта, професія, працевлаштування
		ціннісна орієнтація	якісна освіта, конкурентоздатна професія, ефективно працевлаштування
		знання	причини безробіття людей; перспективи, інтереси, знання, вміння, навички, необхідні для працевлаштування; ринок праці, вакансії, вимоги до освітньої, професійної кваліфікації працівника; джерела пошуку вакантних робочих місць; сутність, ознаки, види торгівлі людьми; методи та правила безпечного працевлаштування в Україні та за кордоном; алгоритм влаштування на роботу; планування та раціональне використання власного бюджету
		переконання	особиста відповідальність за здобуття освітньої, професійної кваліфікації, працевлаштування
		уміння, навички	аналізувати ринок праці, вакансії, вимоги до освітніх, професійних кваліфікацій працівників; здійснити пошук роботи, написати резюме, пройти співбесіду, ефективно працевлаштуватися; взаємодіяти та співпрацювати в колективі; планувати та раціонально використовувати власний бюджет
		здатність	здобути якісну освіту, конкурентоздатну професію, ефективно працевлаштуватися
	Модуль 4. «Цілепокладання та побудова життєвих планів». Заняття 1. «Знайомство. Вступ до модуля/програми. Плани на життя». Заняття 2. «Бути лідером по життю». Заняття 3. «Бажати, щоб досягати». Заняття 4. «Насамперед – найважливіше». Заняття 5. «Цілі, орієнтовані на цінності». Заняття 6. «Побудова цілей». Заняття 7. «Долаємо перешкоди». Заняття 8. «Мої ресурси». 	3) розвиток, формування життєвої компетентності дітей підліткового та юнацького віку:	
		цінність	життя людини
		ціннісна орієнтація	щасливе життя
		знання	цінності, ціннісні орієнтації, мета, завдання, етапи життя, плани, діяльність людини, результат; сутність, ознаки, функції, якості, імідж, команда лідера; критерії, алгоритм визначення пріоритетності цілей, мотивів, ресурсів для їх реалізації; планування часу, конкретних дій, передбачення ризиків та подолання перешкод на шляху досягнення цілей
		переконання	особиста відповідальність за життєве самовизначення та успішну самореалізацію
		уміння, навички	визначати цінності, ціннісні орієнтації, цілі, завдання, розробляти плани, використовувати ресурси для здійснення запланованих дій, приймати та реалізовувати відповідальні рішення, долати перешкоди; ефективно взаємодіяти та співпрацювати в групі, команді
		здатність	ефективно управляти власним щасливим життям
7.	<i>Форми реалізації технології</i>	Групові форми соціального виховання дітей підліткового та юнацького віку: тренінг, тренінгові заняття	
8.	<i>Методи реалізації технології</i>	Методи соціального виховання дітей підліткового та юнацького віку: бесіда, інформаційне повідомлення, мозковий штурм, дискусія, переконання, приклад, робота в малих групах, метод вправ, кейс-метод	
9.	<i>Тривалість реалізації технології</i>	Тридцять три заняття тривалістю 90 хвилин із періодичністю 1–2 рази на тиждень упродовж року	
10.	<i>Навчально-методичне забезпечення технології</i> «Формування життєвих навичок»: метод. посіб. до пробаційної програми для неповнолітніх / автори-упорядники: Т. Журавель, О. Короленко, Л. Мельник, К. Пуха, Н. Строева, Т. Цюман. Київ, 2019. 350 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1nm4UUJ4Nk_9n3JOXTvN0-ovsO1s7-Zrt/view (дата звернення: 08.02.2022). Робочий зошит до пробаційної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль I «Успішне спілкування» / автори-упорядники: О. Короленко, Л. Мельник. Київ, 2019. 50 с. URL: https://drive.google.com/file/d/19miykOmZJWAqQFOAXIbjPteQwEpeOkF1/view (дата звернення: 08.02.2022). Робочий зошит до пробаційної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль II «Сім'я та цінності» / автори-упорядники: Л. Мельник, К. Пуха. Київ, 2019. 66 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Lj_js4iRrPoR6bQwg3BGkrHQCudr5uxo/view (дата звернення: 08.02.2022). Робочий зошит до пробаційної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль III «Освіта та працевлаштування» / автори-упорядники: Н. Строева. Київ, 2019. 74 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1YeCqusU51472wXR9bdBV1ecdZCuk2uY6/view (дата звернення: 08.02.2022). Робочий зошит до пробаційної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль IV «Цілепокладання та побудова життєвих планів» / автори-упорядники: Л. Мельник, Н. Строева. Київ, 2019. 42 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1zMgc2ug2GdLeJF4muxXLqNc_t-NSPjOx/view (дата звернення: 08.02.2022).		

13) ноутбук, проектор, екран, дошка та маркери для записів;

14) ресурси для індивідуальної роботи учасників (Журавель, Короленко, Мельник, Пуха, Строева, Цюман, 2019, с. 11).

Перспективи подальших досліджень передбачають обґрунтування технологій соціальної профілактики девіантної поведінки дітей підліткового та юнацького віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. «Формування життєвих навичок»: метод. посіб. до пробачійної програми для неповнолітніх / автори-упорядники: Т. Журавель, О. Короленко, Л. Мельник, К. Пуха, Н. Строева, Т. Цюман. Київ, 2019. 350 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1nm4UUJ4Nk_9n3JOXTvN0-ovsO1s7-Zrt/view (дата звернення: 08.02.2022).

2. Sushyk Nataliia Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes*: monograph / edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Katowice: Publishing House of University of Technology, 2021. P. 893–916, 1219. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> (дата звернення: 08.02.2022).

3. Овчарова Р. В. Справочная книга социального педагога. Москва: ТЦ «Сфера», 2001. 480 с.

4. Про затвердження Пробачійної програми «Формування життєвих навичок» для неповнолітніх суб'єктів пробачії: Наказ Міністерства юстиції України від 23.10.2019 р. № 3235/5. URL: https://drive.google.com/file/d/1KuR0y0_uSCMTfwscs8a2afQSa6fAmZSS/view (дата звернення: 08.02.2022).

5. Про пробачію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 08.02.2022).

6. Робочий зошит до пробачійної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль I «Успішне спілкування» / автори-упорядники: О. Короленко, Л. Мельник. Київ, 2019. 50 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/19miykOmZJWAqQFOAXIbjPteQwEpeOkF1/view> (дата звернення: 08.02.2022).

7. Робочий зошит до пробачійної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль II «Сім'я та цінності» / автори-упорядники: Л. Мельник, К. Пуха. Київ, 2019. 66 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1Lj_js4iRpPoR6bQwg3BGkrHQCudr5yxo/view (дата звернення: 08.02.2022).

8. Робочий зошит до пробачійної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль III «Освіта та працевлаштування» / автори-упорядники: Н. Строева. Київ, 2019. 74 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1YeCqusU51472wXR9bdBV1ecdZCuk2uY6/view> (дата звернення: 08.02.2022).

9. Робочий зошит до пробачійної програми для неповнолітніх «Формування життєвих навичок», модуль IV «Цілепокладання та побудова життєвих планів» / автори-упорядники: Л. Мельник, Н. Строева. Київ, 2019. 42 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1zMgc2ug2GdLeJF4muxXLqNc_t-NSPjOx/view (дата звернення: 08.02.2022).

10. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1. С. 83–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21 (дата звернення: 08.02.2022).

REFERENCES:

1. Zhuravel T., Korolenko O., Melnik L., Pukha K., Stroeva N., Tsyuman T. (2019). «Formation of life skills»: methodical manual to the probation program for minors. Kyiv. URL: https://drive.google.com/file/d/1nm4UUJ4Nk_9n3JOXTvN0-ovsO1s7-Zrt/view [in Ukrainian].

2. Sushyk N. Competent approach to realization of technology of social education of personality. *Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes*: monograph // Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes / edited by M. Gawron-Łapuszek, Y. Suchukova. Katowice: Publishing House of University of Technology, 2021. P. 893–916. URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/3ae54f97de8a1480cfb229660e616f25.pdf> [in English].

3. Ovcharova R. V. (2001). *Spravochnaja knyha sotsialnoho pedahoha* [Reference book of a social educator]. Moscow: Sphera [in Russian].

4. About the approval of the Probation Program «Formation of life skills» for minors of probation: Order of the Ministry of Justice of Ukraine № 3235/5. (2019, October 23). URL: https://drive.google.com/file/d/1KuR0y0_uSCMTfwscs8a2afQSa6fAmZSS/view [in Ukrainian].

5. About probation: Law of Ukraine № 160-VIII. (2015, February 5) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> [in Ukrainian].

6. Korolenko O., & Melnik L. (2019). Workbook for the probation program for minors «Formation of life skills»: module I: «Successful communication». Kyiv. URL: <https://drive.google.com/file/d/19miykOmZJWAqQFOAXIbjPteQwEpeOkF1/view> [in Ukrainian].

7. Melnik L., & Pukha K. (2019). Workbook for the probation program for minors «Formation of life skills»: module II: «Family and values». Kyiv. URL: https://drive.google.com/file/d/1Lj_js4iRpPoR6bQwg3BGkrHQcudr5yxo/view [in Ukrainian].
8. Stroeва N. (2019). Workbook for the probation program for minors «Formation of life skills»: module III: «Education and employment». Kyiv. URL: <https://drive.google.com/file/d/1YeCqusU51472wXR9bdBV1ecdZCuk2uY6/view> [in Ukrainian].
9. Melnyk L., & Stroeва N. (2019). Workbook for the probation program for minors «Formation of life skills»: module IV: «Goal settings and making plans for life». Kyiv. URL: https://drive.google.com/file/d/1zMgc2ug2GdLeJF4muxXLqNc_tNSPjOx/view [in Ukrainian].
10. Sushyk N. (2018). Social prevention of deviant behavior of adolescents. *Nova pedahohichna dumka*. № 1. P. 83–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_1_21 [in Ukrainian].